

Hoàng Phạm Thùy Anh

SỰ ẢNH HƯỞNG CỦA NGƯỜI LỚN ĐỐI VỚI VIỆC HÌNH THÀNH NÊN NHỮNG ĐỨA TRẺ BỊ “CHÍN ÉP” THÔNG QUA CÂU CHUYỆN CỦA ZEZE TRONG CUỐN “CÂY CAM NGỌT CỦA TÔI” CỦA JOSÉ MAURO DE VASCONCELOS

I. Giới thiệu về tác giả, tác phẩm “Cây cam ngọt của tôi”

José Mauro de Vasconcelos (1920 – 1984) là một trong những tác giả văn học nổi tiếng tại Brazil. Ông sinh ra trong một gia đình không mấy khá giả ở Rio de Janeiro. Từ khi còn nhỏ, ông đã phải làm rất nhiều công việc để kiếm sống. Từ đó mà vốn sống phong phú từ khi còn nhỏ, cùng với tài năng kể chuyện và trí nhớ thiên bẩm, ông nhanh chóng có được những tác phẩm thành công.

Tác phẩm tiểu thuyết thành công nhất trong sự nghiệp của ông phải kể đến “Cây cam ngọt của tôi” (tựa gốc: O Meu Pé de Laranja Lima). Tác phẩm ra đời vào năm 1968, đây là một trong những tác phẩm kinh điển nhất của văn học Brazil. “Cây cam ngọt của tôi” đã lay động và lấy đi nước mắt của hàng triệu độc giả trên toàn thế giới. Tên tuổi của nhà văn José Mauro de Vasconcelos vang danh, không chỉ ở Brazil mà còn trên khắp thế giới. Cuốn sách kể về cuộc đời của một cậu bé 5 tuổi tên Zezé, với ước mơ trở thành một nhà thơ cổ thất nơ bướm bướm. Nhưng vì gia đình quá nghèo, cậu bé buộc phải trưởng thành hơn so với lứa tuổi để hiểu được cái khó và cái nghèo đang bủa vây lấy gia đình cậu. Cuộc sống của đứa trẻ ấy dường như thiếu vắng đi tình yêu thương và sự săn sóc từ cha mẹ, từ đó hình thành nên một cậu bé hiểu chuyện và đành phải “chín ép”.

Đây là một tác phẩm được viết bằng ngôn từ nhẹ nhàng, gần gũi và dễ hiểu. Điều này cũng giúp cho cuốn sách đến gần hơn với bạn đọc, đặc biệt là trẻ em. Dù vậy, tác phẩm vẫn làm tròn vai trò truyền tải được rất rõ những nỗi đau, những bài học hết sức nhân văn

thông qua những suy nghĩ và khắc khoải thông qua đôi mắt trong sáng, hồn nhiên nhưng cũng không kém phần chững chạc của cậu bé Zezé.

II. Sự trong sáng và niềm tin cuộc sống mãnh liệt bên trong cậu bé Zezé

Sự hoạt bát, vui vẻ và nghịch ngợm của một đứa trẻ con 5 tuổi tên Zezé đã đem lại cho bạn đọc sự trong sáng, thuần khiết của một đứa trẻ. Đứa trẻ ấy cũng có những ước mơ như bao bạn bè đồng trang lứa: trở thành một nhà thơ cổ thất nơ bướm bướm. Ta thấy được sự thuần khiết và khát vọng của đứa trẻ đó. Nhưng cũng bởi hoàn cảnh sinh ra trong một gia đình nghèo, ước mơ của cậu được xem là là một điều khó chạm tới. Đứa trẻ ấy biết rằng hoàn cảnh và điều kiện không cho phép, nhưng cậu bé vẫn tiếp tục nuôi dưỡng ước mơ đó.

Như những đứa trẻ khác trong đêm giáng sinh, Zezé vẫn mang trong mình niềm tin rằng đêm nay cậu bé sẽ có quà. Cậu hiểu rằng hoàn cảnh của gia đình mình. Nhưng vẫn đặt đôi giày ngoài cửa và chờ đợi. Cậu quả quyết rằng: “Em sẽ làm thế. Anh làm sao mà biết được, có khi một phép màu sẽ xuất hiện thì sao.” Cậu vẫn muốn tin vào cái “phép màu” ngày Giáng sinh. Sự hồn nhiên được phản ánh rõ trên từng hành động và lời nói của cậu bé. Cậu bé nghĩ rằng mọi việc rồi sẽ đâu vào đấy. Điều này chẳng phải là sự trong sáng và niềm tin mãnh liệt của một đứa trẻ vào cuộc sống hay sao?

III. Sự “chín ép” của cậu bé Zezé

Zezé là một cậu bé thông minh. Nhưng đi cùng với sự thông minh, hiểu chuyện và hoàn cảnh sống khó khăn mà cậu bé buộc phải trưởng thành quá sớm so với tuổi. Tuy chỉ là một đứa trẻ con nhưng cậu bé đã có thể hiểu được cái nghèo u uất đang bủa vây lấy gia đình mình. Cậu bé cũng có xu hướng quan tâm và trân trọng tất cả những điều tốt đẹp đến với mình và bởi vậy nên tôi cho rằng sự chín ép này có tác động về cả mặt tích cực lẫn tiêu cực đến tâm lý của cậu bé.

a. Lợi ích của việc chín chắn và trưởng thành từ sớm của Zezé

Sự chín ép của đem lại cậu bé những cảm xúc quan tâm rất trưởng thành. Zezé hái trộm hoa và đặt vào chiếc bình trống trên bàn cô giáo vì thấy cô là người duy nhất không có hoa. Ta có thể thấy được sự quan tâm của cậu dành cho cô giáo. Sự quan tâm này không bằng lời nói mà được biểu đạt bằng chính hành động hái trộm hoa, một hành động mang tính chất rủi ro nhưng cậu bé vẫn làm chỉ vì muốn cô giáo được vui. Cậu không muốn những người xung quanh phải cảm thấy buồn. Cậu không muốn bất kỳ ai có cảm giác thiệt thòi và tủi thân.

Cậu đi hát rong để mang về những cuốn sổ bài hát dành tặng chị gái Glória, cậu từ chối nhận xu từ cô giáo vì cậu biết có những đứa trẻ khác còn khổ hơn cậu khi chúng có thể còn không có gì để ăn, cậu bé nhường em trai món đồ chơi duy nhất ở nhà để em nín khóc, hay thậm chí là vào ngày giáng sinh, cậu đã đi đánh giày để mua một bao thuốc lá đắt tiền tặng bố. Tất cả những hành động trên đều chứng minh cho ta thấy sự quan tâm, yêu thương và bao dung của cậu bé dành cho những người xung quanh cậu.

b. Những ảnh hưởng tiêu cực đến Zezé khi phải “chín ép”

Cậu bé trưởng thành và hiểu chuyện từ sớm. Nhưng bởi mang hình hài của một đứa trẻ, người lớn lại chỉ cho rằng cậu bé nhiều chuyện và nghịch ngợm. Không ai thực sự thấu hiểu lấy cái bên trong tâm hồn của đứa trẻ ấy. Họ còn chẳng đủ kiên nhẫn để lắng nghe cậu bé nói. Tất cả những gì cậu bé ấy làm đều chỉ được coi là phá rối và quấy rầy người lớn. Cậu bé còn bị người lớn cho là “quỷ sứ là cha đỡ đầu của em”. Chính điều này đã mang lại cho Zezé một sự buồn bã và thiếu đi sự vô tư, vô lo và vô nghĩ.

Cậu dành phần lớn thời gian để chơi một mình, tự mình khám phá lấy những gì mình muốn. Cậu bé luôn cảm thấy người lớn không hiểu mình. Chính vì thiếu đi sự đồng hành của người lớn trong giai đoạn phát triển quan trọng của một đứa trẻ nên cậu thường phải

trá giá cho những trò nghịch ngợm và khám phá của mình. Nếu có người lớn đồng hành và đôn thúc, có lẽ cậu bé cũng sẽ giữ mãi được sự hồn nhiên và tự do của một đứa trẻ. Nhưng bởi hoàn cảnh, cậu phải tự mình đứng lên sau những bài học của cuộc đời.

Tôi tự đặt ra câu hỏi vì sao những đứa trẻ lại cần phải biết và trưởng thành quá nhiều so với lứa tuổi của chúng. Tôi cho rằng một đứa trẻ nên được sống hồn nhiên, tinh nghịch và phát triển theo cách tự nhiên nhất. Và tôi cũng cho rằng, một đứa trẻ không thể tự mình trưởng thành và lớn lên theo cách tiêu cực như vậy. Hẳn phải có yếu tố tác động đến từ người lớn. Vậy nếu yếu tố tác động phần nào là do người lớn, thì lương tâm của họ ở đâu? Họ có thực sự cố tình tạo ra những đứa trẻ chín ép hay không?

IV. Lương tâm của người lớn ở đâu trong quá trình tạo ra những đứa trẻ “chín ép”?

a. Hoàn cảnh sống vất vả và nghèo khổ của gia đình Zezé

Hoàn cảnh sống vất vả và nghèo khổ buộc mẹ Zezé phải đi làm ở nhà máy quần quật. Bởi vậy mà trong mắt Zezé: “Nhà máy là một con rồng nuốt chửng mọi người vào mỗi buổi sáng và nhả họ ra lúc tối, khi họ đã kiệt sức”. Cậu chẳng có mấy thiện cảm và suy nghĩ tích cực về “nhà máy”. Đây là nơi khiến cho mẹ cậu mỗi ngày đều sức cùng lực kiệt. Còn bố cậu thì thất nghiệp, không nuôi nổi lấy gia đình này. Tất cả mọi người trong gia đình cậu đều bị những gánh nặng cơm áo gạo tiền đè lên đôi vai. Điều này khiến họ rầu rĩ và vụn vỡ hơn bao giờ hết. Họ còn chẳng nuôi lấy được bản thân mình, huống chi là quan tâm tới cậu bé ấy.

Chính vì không ai đủ kiên nhẫn dành thời gian và sự bao dung cho cậu, không có ai chơi cùng nên cậu bé phải tự nghĩ ra đủ mọi trò chơi. Thậm chí là mấy trò đại dột, nguy hiểm, phá phách. Bởi chính sự thờ ơ của người lớn, cậu bé không được giáo dục thế nào là đúng và sai, thế nào là nên và không nên. Người lớn chỉ nghĩ đơn giản cho rằng cậu là một đứa trẻ hư.

b. Những chấn thương tâm lý hằn lên sâu sắc trong tâm trí cậu bé

Gia đình, nơi đáng lý tra phải tràn ngập sự yêu thương, bao dung và luôn dang tay chào đón cậu bé lại luôn giao tiếp với cậu bằng sự thờ ơ, những lời nói nặng nề và thường xuyên nhất là những trận đòn roi không chỉ tàn bạo mà đôi khi còn vô lý chỉ để cha mẹ trút giận lên cậu. Một đứa trẻ 5 tuổi còn phải thốt lên: “Ước gì con không được sinh ra trên đời này”. Chính những điều này đã mang lại nỗi ám ảnh và chấn thương tâm lý nặng nề cho cậu bé. “Cháu là đứa vô tích sự, xấu xa thật sự. Bởi vậy nên vào Giáng sinh, con quỷ mới sinh ra trong trái tim cháu chứ không phải Chúa Hải Đồng, và cháu chưa bao giờ nhận được món quà nào. Cháu là đồ sâu bọ, thừa ông. Là đứa gây phiền toái. Đồ chó. Đồ thói tha. Chị cháu nói rằng một đứa xấu xa như cháu không nên có mặt trên đời này”. Những chấn thương về tinh thần lẫn thể xác đều khiến trẻ con mang nỗi sang chấn kéo dài.

Bản thân bị thủy tinh cắt vào chân cũng không dám kể với ai. Cậu sợ rằng thay vì nhận được những lời hỏi thăm, cậu sẽ tiếp tục phải nghe những lời nặng nề và những trận đòn roi. Thế giới của cậu có sự tươi sáng, mộng mơ đúng lứa tuổi nhưng cũng vậy màu âm ảm, khiến bản thân Zezé không thể vô lo vô nghĩ như bạn bè. Cậu bé cảm thấy nhà không phải là nơi để trở về. Chỉ là nơi đem lại những sự đau đớn và buồn tủi.

V. Trẻ em chúng đều cần cảm nhận được tình yêu thương và bao dung để được sống đúng với lứa tuổi

Ông Bô là nhân vật quan trọng chứng minh cho việc trẻ em cần được cảm nhận tình yêu thương để sống đúng với lứa tuổi. Ông là người đã đưa Zezé vào một thế giới hoàn toàn mới lạ và đặc sắc biết được nhiều kiến thức hơn về thế giới này, biết nhiều hơn đến tình yêu thương. Ông ấy cũng chính là người duy nhất dành thời gian chở cậu bé rong ruổi khắp nơi, cho cậu được thỏa thích khám phá những điều thú vị của thế giới. Ông cũng

chính là người lắng nghe những lời tâm sự của Zezé, những câu chuyện xót xa, đau buồn của cậu bé được giải tỏa, sẵn sàng để cậu gọi bằng cái tên thân mật, sẵn sàng ngồi hàng giờ nghe chuyện nghịch phá, chuyện mộng mơ của một đứa trẻ mà không thấy phiền lòng. Ông Bồ là người lắng nghe một cách chăm chú, thương thức, chứ không đơn thuần để cho qua chuyện.

Khi Zezé nói điều không hay, không phải phép, ông cũng chỉ khuyên bảo nhẹ nhàng với cậu. Cậu bé yêu thương ông Bồ một người cha, trân trọng ông, hy vọng và nghĩ rằng người đàn ông ấy là sự bù đắp ngọt ngào mà Chúa hài lòng dành cho tuổi thơ bất hạnh của cậu bé. Trò chuyện cùng ông chính là những khoảnh khắc hiếm hoi trong cuộc đời mà cậu bé được sống đúng như một đứa trẻ, đúng với tuổi thơ của mình.

VI. Tổng kết

Thật xót xa cho những điều mà một đứa trẻ con phải trải qua khi còn chưa đầy 6 tuổi, thật xót xa khi từ một đứa trẻ vô tư, lương thiện đã dần xuất hiện những suy nghĩ tiêu cực. Từ đó, ta thấy được tầm quan trọng của việc yêu thương và chăm sóc trẻ con. Giúp định hướng và rèn dũa những đứa trẻ để chúng có một tuổi thơ hạnh phúc và hồn nhiên.